

PAPER

MUSIQA VA TEXNOLOGIYA UYG‘UNLIGI: AXBOROT TEXNOLOGIYALARI VOSITASIDA O‘QUVCHILARNI MUSIQA DARSLARIGA QIZIQISHLARINI OSHIRISH

Karimov Saxob Baxromovich^{1,*}

¹Jizzax davlat pedagogika universiteti Musiqiy ta’lim kafedrası o‘qituvchisi

* karimovsaxob1@gmail.com

Abstract

Ushbu maqolada umumta’lim maktablarida musiqa madaniyati darslarining samaradorligini oshirishda zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalanish masalalari tadqiq etilgan. Muallif musiqiy ta’lim jarayonida multimedia vositalari, elektron o‘quv resurslari va musiqiy tahrirlovchi dasturlarning o‘quvchilar motivatsiyasiga ta’sirini tahlil qiladi. Maqolada darslarda interfaollikni ta’minlash, vizual va audio materiallar sintezidan foydalanish orqali o‘quvchilarning musiqiy–estetik tafakkurini rivojlantirish bo‘yicha amaliy tavsiyalar berilgan.

Key words: axborot texnologiyalari, musiqa ta’limi, multimedia, motivatsiya, elektron resurslar, interfaol usullar, musiqiy tahrirlovchilar, dars samaradorligi.

Bugungi raqamli texnologiyalar asrida musiqa yaratish nafaqat professional san’atkorlar, balki barcha uchun ochiq va zavqli jarayonga aylandi. Endi murakkab studiya jihozlari yoki yillab davom etadigan nazariy bilimlarsiz ham o‘z musiqiy g‘oyalaringizni hayotga tadbiq etishingiz mumkin. Sun’iy intellektning rivojlanishi va interaktiv veb-platformalarning paydo bo‘lishi ijod chegaralarini butunlay kengaytirib yubordi.

Google Creative Lab loyihalaridan tortib eng zamonaviy sun’iy intellekt bastakorlarigacha — ushbu vositalar musiqani shunchaki tinglash

emas, balki uni his qilish, chizish va hatto bir necha so‘z bilan yaratish imkonini bermoqda. Siz musiqani noldan o‘rganmoqchi bo‘lgan havaskor bo‘lasizmi yoki jamoaviy loyiha ustida ishlayotgan ijodkor — quyidagi platformalar sizning musiqiy tasavvuringizni haqiqatga aylantirishda eng yaqin yordamchingiz bo‘ladi. Yuqorida biz ta’kidlab o‘tgan zamonaviy raqamli axborot texnologiyalari va musiqa darslarini o‘zaro integratsiyalashuvi ularning sifat va samaradorligiga yuqori darajada ta’sir ko‘rsatishi ma’lum.

Zamonaviy axborot texnologiyalarni o‘rganish

Compiled on: May 8, 2026.

Copyright: ©2026 by the authors. Submitted to *Advances in Science and Sustainability* for possible open access publication under the terms and conditions of the [Creative Commons Attribution \(CC BY\) 4.0 license](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).

professional darajadagi bilim ko'nikma va malakalarni shakllanishi emas, balkim kerakli bo'lgan bilimlar qamrovini mantiqiy asoslarda tahlil qilishni tashkil etish lozim hisoblanadi. Axborot texnologiyalari va raqamli online dasturlarning xar bir fan kesimida maqsadli foydalanish bugungi zamonaviy ta'limda musiqa darslarining xam fanlararo integratsiyasini tashkil etadi xam darslarning mazmunli va qiziqarli bo'lishiga yordam beradi.

Online platformalarda Mana shunday dasturlarning bir qanchasi bugungi kunda yaratilgan bo'lib ular o'quvchilarni musiqa olamaga chuqurroq kirib borishlari mavzularni yaxshi o'zlashtirishlari imkonini beradi. Bunda bizga albatta musiqa va informatika fanlarining o'zaro integratsiyalashuvi yordamga keladi. Keling mana shunday dasturlarning bir qanchasi bilan tanishib chiqamiz Musiqa bilan tajriba o'tkazish, uni o'rganish va yangi asarlar yaratish uchun bir qancha dasturlardan quyidagi vositalar orqali foydalanishingiz mumkin:

1. Google tomonidan yaratilgan interaktiv loyihalar:

- **Chrome Music Lab** — musiqa nazariyasi va ritmlarni o'rganish uchun eng sodda va qiziqarli veb-platforma.

- **Blob Opera** — sun'iy intellekt yordamida opera xonandalarini boshqarish va o'z musiqangizni yaratish imkonini beradi.

- **MusicFX** — yozma tavsif (matn) berish orqali musiqiy namunalar yaratuvchi vosita.

- **Paint with Music** — chizilgan rasmlarni real vaqt rejimida musiqiy tovushlarga aylantiradi.

2. O'yin va interaktiv ijod vositalari:

- **Incredibox** — bitboks va turli ovozlardan foydalanib, tayyor personajlar yordamida oson mikslar yaratish dasturi.

- **Patatap** — klaviatura tugmalari orqali bir vaqtning o'zida ham vizual tasvir, ham tovush hosil qilish tajribasi.

- **Plink** — dunyo bo'ylab boshqa foydalanuvchilar bilan birgalikda onlayn tarzda oddiy kuylar yaratish platformasi.

3. Ta'lim va professional yo'nalishlar:

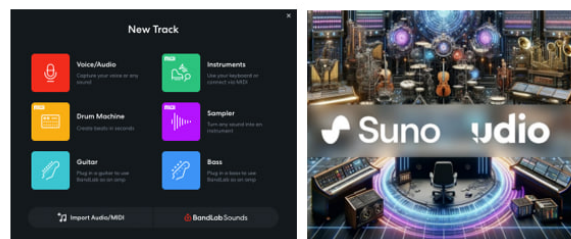
- **Learning Music by Ableton** — musiqa bastalash asoslarini, nota va akkordlarni noldan o'rgatuvchi darslik-sayt.

- **BandLab** — internet orqali jamoa bo'lib musiqa yozish va tahrirlash uchun mo'ljallangan studiya.

- **AIVA** — professional kompozitorlar uchun sun'iy intellekt asosida yangi musiqiy g'oyalar beruvchi dastur.

4. Sun'iy intellekt yordamida qo'shiq yaratish:

- **Suno AI va Udio** — hozirgi kunda eng ommabop servislar bo'lib, matnli buyruq asosida bir necha soniyada to'liq va sifatli qo'shiqlar (so'zlari va vokali bilan) yaratib beradi.

Shuning bilan birga kompyuter yordamida musiqani ijro etish, bilimlarini shakllantirish ba'zi bir qiyinchiliklarni tug'diradi. Bu muommoning yechimini toppish uchun o'qituvchidan ijro etish uslubi, tembr, ritm davomiyligi va boshqalarga e'tibor qaratishni talab etadi. Shu bilan birga musiqa jismoniy va tovush xususiyatli nazariyasini rivojlantirish va uni kompyuter yordamida ijro etish uchun ham katta ahamiyatga ega. Kompyuterda o'quvchilarning musiqalarni tinglashlari ular qobilyatlarini, fikrlash doirasini rivojlantiradi.

O'quvchi, imkon qadar, kompyuter yordamida musiqiy asarlarni tizimlashtirishi lozim. Umumta'lim maktablarida musiqani kompyuter yordamida o'rgatish, o'quvchi shaxsi rivojlanishining shakllantiruvchi ajralmas qism sanaladi. O'z navbatida, kompyuterda musiqa va sinxron ijroni amalga oshirish ma'lum bir qiyinchiliklarni o'z ichiga oladi. Musiqa o'qituvchisi kompyuter dasturini musiqa va ashulani ijrosini

joylashtirishga e'tibor berish zarur. Kuy va qo'shiqlarni kompyuter yordamida ijro etish nafaqat oktavaga, balki tovush davomiyligi, uning tezligi va har hilligiga ham bog'liqdir.

Musiqa va ashulani kompyuter yordamida ttinglash va o'rganish jarayoni o'quvchilar onginig rivojlanishiga yordam beradi. Bu o'quv jarayonida yangi imkoniyatlarni ochishga texnik imkon berish muhim ahamiyat kasb etadi.

Har qanday o'qituvchi ta'lim berayotganida «Qanday qilib, qaysi usullar bilan bilim olish jarayonida o'quvchilarni faollashtirish mumkin», - degan savolni hal qilish zaruriyati kelib chiqadi. Ta'lim taraqqiyoti jarayonida pedagoglar o'qitishning juda ko'p usullarini izlab topganlar. Yuqori ta'minlangan texnologiyalar kompleksi o'zlashtirishda yaxshi natijalarga olib kelishi ma'lum. Informatsion texnologiyalarning imkoniyatlaridan foydalanib, ularni o'qitish jarayoniga tadbiiq etib, ta'limning sifat va samaradorligini oshirishga zamin yaratadi.

Informatsion texnologiyalarga Web sahifalarda ishlash, internet, skaner texnologiyalarini kiritish mumkin. Ularni o'qitishga jalb etish, ta'lim jarayoniga tadbiiq qilish esa « pedagogic texnologiya» ni shakllantirishga hissa qo'shadi, yani, information texnologiyalarni ta'limda qo'llab musiqa darslarini o'tishda, murakkab jarayonlarni va mavzularni, an'anaviy sharoitda ko'rish imkoniyati bo'lmagan darslarni o'quvchilarga kompyuter va qo'shimcha kanallar orqali bilim yetkazib berishga imkoniyat yaratadi.

Musiqa tarixini o'qitishda zamonaviy texnika va axborot texnologiyalaridan (AKT) foydalanish dars sifatini yangi bosqichga olib chiqadi. Quyida ushbu mavzuning mazmun-mohiyati va uslubiy asoslari kengaytirilgan shaklda yoritilgan:

1. Multimedia vositalari: Vizual va audio uyg'unlik

Musiqa tarixi faqat faktlardan iborat emas, uni eshitish va his qilish kerak. AKT darsda bir vaqtning o'zida ham ko'rish, ham eshitish imkonini beradi:

- **Video-darslar va hujjatli filmlar:** Kompozitorlarning hayoti haqidagi badiiy-hujjatli filmlar (masalan, "Amadey" yoki "Betxoven") o'quvchilarda o'sha davr muhiti haqida aniq tasavvur uyg'otadi.

- **Yuqori sifatli audio yozuvlar:** Oddiy so'z bilan tushuntirish qiyin bo'lgan "polifoniya" yoki

"sonata shakli" kabi tushunchalarni YouTube Music yoki Spotify orqali eng yaxshi orkestrlar ijrosida tinglash orqali oson tushuntirish mumkin.

2. Virtual reallik va interaktiv sayohatlar

Zamonaviy texnologiyalar o'quvchini vaqt va masofa bo'ylab sayohat qildiradi oladi:

- **Virtual muzeylar:** O'quvchilar Vena Musiqa uyi (Haus der Musik) kabi muzeylarga onlayn tashrif buyurib, qadimiy asboblarni 3D formatda ko'rishlari mumkin.

- **Google Arts & Culture:** Ushbu platformaning "Music" bo'limi yordamida dunyoning eng mashhur opera teatrlarining ichki ko'rinishini o'rganish imkoniyati mavjud.

3. Ta'lim jarayonini o'yinlashtirish (Gamification)

Nazariy ma'lumotlarni yodda saqlashni qiziqarli qilish uchun maxsus platformalardan foydalaniladi:

- **Interaktiv viktorinalar:** Kahoot! yoki Quizizz yordamida "Kim ko'p kompozitorni taniydi?" yoki "Kuy qaysi davrga tegishli?" kabi musobaqalar tashkil etiladi. Bu o'quvchilarda sog'lom raqobat va fanga qiziqish uyg'otadi.

- **Mobil ilovalar:** Masalan, musiqa asboblari tarixini o'rgatuvchi ilovalar o'quvchilarga asbobning paydo bo'lishidan tortib, uning tuzilishigacha mustaqil o'rganish imkonini beradi.

4. Musiqiy-kompyuter dasturlari bilan ishlash

Tarixiy asarlarni tahlil qilishda zamonaviy dasturlar yordam beradi:

- **Nota tahrirlovchilari:** MuseScore dasturi orqali o'quvchilar Bax yoki Motsart yozgan notalarni kompyuterda ko'rib, ularning qanday tuzilganini qismlarga bo'lib tahlil qila oladilar.

- **Taqdimot dasturlari:** Canva yoki Prezi yordamida o'quvchilarning o'zlari musiqa tarixiga oid ijodiy loyihalar (slyd-shou, infografika) tayyorlashlari ularning tadqiqotchilik qobiliyatini oshiradi.

5. AKTdan foydalanishning afzalliklari

- **Ko'rgazmalilik:** Ma'lumotlar sxema, jadval va dinamik tasvirlar orqali beriladi, bu esa xotirada uzoq saqlanishni ta'minlaydi.

- **Individual yondashuv:** O'quvchilar o'zlashtirish darajasiga qarab video materiallarni qayta ko'rishlari yoki qo'shimcha resurslardan foydalanishlari mumkin.

- **Darsning dinamikligi:** An'anaviy ma'ruza usulidan voz kechilib, dars jonli muloqot va amaliy

ko'rsatuvga aylanadi.

Bunday dasturlarning afzalligi shundaki, u o'quvchida shunchaki tinglovchi emas, balki ijodkor (kompozitor) pozitsiyasini shakllantiradi. Bu esa darsga bo'lgan ichki motivatsiyani va qiziqishni keskin oshiradi. Axborot texnologiyalarini musiqa ta'limiga tizimli joriy etish o'quvchilarning nafaqat musiqiy savodxonligini, balki ularning zamonaviy raqamli ko'nikmalarini va estetik didini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Xulosa o'rnida shuni aytishimiz mumkinki Musiqa tarixi darslarida zamonaviy texnologiyalarni qo'llash nafaqat o'qituvchining ishini yengillashtiradi, balki o'quvchilarni san'at olamiga chuqurroq olib kirishga, ularning estetik didini shakllantirishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Mirziyoyev Sh.M. "Yangi O'zbekiston strategiyasi". – Toshkent: O'zbekiston, 2021.
2. Panjiyev Q. "Musiqa o'qitish metodikasi". – Toshkent, 2020.
3. Ismoilov A. "Ta'limda axborot texnologiyalari". O'quv qo'llanma. – Toshkent, 2019.
4. Chrome Music Lab rasmiy platformasi: chromeexperiments.com
5. G'afurbekov T. "Musiqa madaniyati darslarida innovatsion texnologiyalar". – Pedagogik mahorat jurnali, 2022.
6. Bauer, W. I. "Music Learning Today: Digital Pedagogy for Creative Music Making". – Oxford University Press, 2020. (Xalqaro tajriba uchun).
7. Abdurahmonov M. "O'quvchilarning musiqiy qobiliyatini rivojlantirishda kompyuter dasturlarining o'ri". – O'rta maxsus professional ta'lim jurnali, 2023.